

Alte Drucke

**F. IOAN. DVNS || SCOTI, || ORDINIS MINORVM, ||
THEOLOGORVM OMNIVM || EMINENTISSIMI, || Atque
Academiae subtilium Antesignani, || Quæstiones Tertij ...**

Duns Scotus, Johannes

Venetiis, 1580

DIST. XXXIII.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150218

ANUNC DE VII. DONIS
S.S. AGENDVM &c.

DIST. XXXIII.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum virtutes, dona, & beatitudines & fructus sint idem habitus inter se.

Quæst. 1.

li. 1. c. 12
in verba
expositio
ne.

I R C A istam .34. dist. In qua magister agit de septem donis. Queritur vtrum virtutes, dona, & beatitudines, & fructus sint idem habitus inter se. Qd sic. Grego. super illud Iob. primo. Nati sunt ei septem filij & tres filia. quare ibi. ¶ Præterea, si isti essent alij ab alijs, nullus ex vna parte esset idem alij ex alia parte. consequens est falsum. quia fortitudo est donum, & virtus. Et si dicatur quod fortitudo hæc & illa sunt alterius rationis. Contra, quia habent actum eiusdem rationis. ¶ Contra, non est idem numerus donorum beatitudinum, & virtutum numerata etiam non concordant, sicut pater, quia aliquid est beatitudo, quod non est donum, & econuerso, & aliquid donum, quod non est virtus. & sic de alijs.

Henricus.

A D QVÆSTIONEM dicit Hen. quoli. 4. q. 33. qd sicut circa delectationes vitiosas conuenit tripliciter se habere. scilicet modo humano, super humano, & in humano, qd similiter sicut circa tristitias inordinatas, ita similiter circa tristitias ordinatas.

¶ Modo humano, vt quando circumstantijs debitis sustinet quis terribilia, & ad hoc est vir-

tus moralis acquisita, vel infusa, quæ tamen non facit sustinere sine tristitia secundum philosophum. 3. Ethic. & secundum Augu. 13. trini. cap. 7. ¶ Modo superhumano, vt quando terribilia sustinetur cum gaudio, sicut fuit in quibusdam martyribus. ¶ Modo inhumano, & vt quali diuino, quando mors non solum non timetur, sed cum gaudio appetitur, sicut Paulus cupiebat dissolui, & esse cum Christo, quod probatur per Augu. super Ioan. Homil. prima tractantem illud. 1. ad Corinth. 1. Cū sint in vobis schismata, nõne homines estis? dicit Augu. voluit, quod essent dii, sicut dicitur in Psalm. Ego dixi dii esis. ¶ Ad hunc tertium modum est virtus heroica, quam virtutem * coniecturatur philosophus opponi bestialitati, quæ est inhumana circa delectationes vitiosas, de qua virtute dicitur 7. Ethic. dicit igitur, qd virtutes perficiunt hominem modo humano, & dona modo superhumano, & beatitudines modo inhumano.

S E D C O N T R A hoc obijciunt multipliciter. ¶ Primo, quia charitas est excellentissimum donum Dei, fm Aug. 15. de tri. c. 19. & fm apostolum. 1. ad Cor. 13. Si fortitudinem habuero, & si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, quod videtur esse modo inhumano velle ardere p Deo, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. igitur non velle esse aliquod donum, quod excellentius perficiat, q charitas, & tñ est virtus, & hoc si in primo gradu loquitur de virtutibus moralibus, & theologis. ¶ Præterea, circa terribilia conuen-

nis

A mit virtutem humanam recte te-
nere medium, igitur rectius, &
rectissime, quantum possibile est
tali naturæ, sed hoc ex habitu
fortitudinis eiusdem speciei, q
potest intendi secundum gradus,
qui non variant spem, igitur idē
habitus spē disponit ad sustine-
dum modum perfectum, & supremum,
sicut & infimum. Si dicas, q non
eodē, sed alio, igitur ille qui di-
sponit ad sustinere in infimo
gradu, de necessitate est imper-
fectus quantum ad actum suum
& obiectum, quia circa sustine-
re terribilia non potest habere perfe-
ctiorē, sed ad hoc q aliquis perfe-
cte se habeat ad illud, oportet
q habeat habitum alium in spē.
Sed pluralitas specierum non vi-
ponenda sine necessitate mani-
festa. ubi. si una spes non suffice-
ret, qd non apparet in proposito.

B Præterea Christus tristabatur in
passione sua (sicut dictum est diff.
1. et 15. huius) & vlt omnis martyr
sibi dimissus. i. si non fiebat cir-
ca se, quia eam miraculum, quantuncū
que sustineret voluntarie, non
sine tristitia quacūque sustinuit,
sicut probat Aug. 13. de tri. c.
7. ubi arguit contra philosophos
dicentes se esse beatos, quia ha-
buerunt quicquid voluerunt,
quia si prospera acciderunt illa
voluerunt, si aduersa, similiter,
quia patienter sustinebant. Ar-
guit autem contra eos di. q in ad-
uersis non habuerunt quod vo-
luerunt, quia quantum erat ex
se, poluerunt ea accidere, si ta-
men accidebant, voluerunt ea
patienter portare, ne amissa pa-
tientia meliores essent. & hoc
miraculose persuadetur, quia
patientia non potest esse circa se-
cundum se appetibilia. miseri
ergo erant in vita ista, quia su-

stinendo aduersa habuerunt ali-
quid, q non omni modo voluerūt
quia obiectum patientie ipsorum
non erat absoluta ratione volubi-
le, sed supportandum patienter.
Præterea impossibile est eun-
dem agere simul aliquem actum
humane, superhumane, & inhu-
mane. igitur acquisito dono euacuabitur
virtus prius acquisita
vel infusa in baptismo, vel si ma-
neat non erit possibile exire in
actum suum, vel non erit neces-
saria, quia ex perfectiori dono
poterit exire in actum suum. eodē
modo beatitudines euacua-
bunt virtutes, & dona, vel saltem
necessitate eorum, qd vlt in conueni-
ens, potissime si sit sermo de
virtutibus theologicis, quia chari-
tas non euacuabitur in prius, nec fi-
des, nec spes in via. Præterea, ista
vocabula superhumane, & inhu-
mane, sunt metaphorica. nam
omnis actus hominis proprio loquendo
est humanus, sicut. n. necessarium
est actum rectum conuenire obie-
cto fini, & alijs circumstantijs, ita
est necessarium est, q conueniat
ipsi operati. non. n. conuenit mihi
agere qd conuenit regi, & mul-
tominus qd conuenit angelo, igitur
necessarium est ad rectum actum
hominis, q agat illum modo humano.
igitur quicūque habitus disponit
hominem simpliciter ad agendum modo hu-
mano, disponit ipsum absolute
ad agendum circa quodcūque.
Præterea, si quis semper oraret, &
daret sibi donum intellectus, &
non exercitaret se circa credibi-
lia, q non habet fidē acquirā, sine
qua fides infusa non exiit opus,
posset operari modo superhumano
per te, quia haberet donum
intellectus, igitur posset excel-
lentius agere circa credibilia,
q alius exercitatus in scriptura.

A sacra, q̄ non experimur, immo quicunque talis forte facilius erraret circa credibilia, q̄ alius bene exercitatus in scriptura. Præterea, circa tot conuenit bñ ordinari humane, circa quot superhumane, & inhumane, igit̄ est idē modus vbique. Item, tūc beatitudo vera esset in actū alicuius beatitudinis, quasi supremi habitus.

f. 60. ar. 1.

q. 1. præ-

sensu d. f.

Th. 1. 1. 2.

q. 68. ar.

1. Et fra-

ter Ricar-

de media

villa. ar.

1. q. 1. præ-

sensu d. f.

ALITER Dicitur, q̄ conuenit per virtutes agere recte, per dona perfecte, & per beatitudines expedite.

CONTRA hoc, eadē virtute recte ago, quia virtus est reſtitudo potentia, & perfecte ago, quia virtus est perfectio habitus in se, & qua opus eius perfectum redditur. & expedite, quia virtus est habitus faciēs expedite, & faciliter operari.

B

ALITER Dicitur, quod oportet aliquid disponere voluntatem, vt est mobilis a ratione recta, quod fit per virtutem, & aliud disponere eam, vt est mobilis a s. s. quod fit per donum. Hæc enim duo ponuntur mouentia voluntatem.

CONTRA hoc, quia etiā falsum est qd supponit, q̄ ratio mouet voluntatē, ita q̄ virtus nō fit, nisi dispositio mobilis in voluntate. ¶ Et secundo, quia p̄ hęc nō ponit̄ distinctio beatitudinū a donis, & virtutibus. ¶ Et tertio, ex quo Deus dedit habitū voluntati, semper assistit voluntati, & habitui ad actus sibi conuenientes, sicut postq̄ illuminauit cecum miraculo, semper assistit illuminato, vt possit mouere illam potentiam. igitur per idem est aliquid proportionatū mouenti primo, & secundo. igitur si p̄ habitū proportionat̄ poten-

tia sibiipsi, per idē sufficienter proportionat̄ spiritui sancto, vt alij mouenti. non igitur p̄ istā motionem oportet ponere necessarium alios habitus.

AD ISTAM q̄nem pot̄ dici sine assertionē, q̄ non sunt necessarii in via, nisi illi habitus qui sunt virtutes morales, intellectuales, & theologice, qd ostēditur sic. ¶ Nam ratione naturali concluditur necessitas habitus intellectualis perfecti in intellectu circa speculabilia, & habitus perfecti in intellectu circa operabilia, & ita hī habitus intellectualis speculatiui, & practici. consueuerunt ratione naturali concluditur necessitas habitus perfecti appetitui circa ea quæ sunt appetibilia in ordine ad se, & vltimus circa appetibilia in ordine ad alterum, & ita hī prima distinctio virtutis appetitiuæ ordinantis talem potentiam in actibus ad se, & ad alterum. ¶ Præter istos habitus, & si forte concludatur per rationem naturalem, q̄ homo nō sufficienter perficitur istis habitibus, sicut nititur ostendere solutio. 1. q. primi. necessitatem alterius cognitionis, q̄ acquiritur, tū ratio naturalis non sufficienter concludit, quis habitus intellectus distincte, & quis appetitiuus sit necessarius alius ab istis, sed rationabiliter tenetur propter illas persuasiones, quæ posite sunt in questione illa primi. quod præter istos habitus est necessarius ille habitus cognitionis, & illi habitus appetitiui quos ecclesia catholica docet esse necessarios, & fide tenemus, tres virtutes theologice esse necessarias, perfecti inmediate animam respectu ob-

iecti

A iusti increati. ¶ Ex istis arguo
 sic. Illi habitus tantum ponen-
 di sunt in viatore, quibus perfici-
 tur circa omnem obiectum,
 quantum perfici potest in via.
 huius sunt septem virtutes in
 genere, non curando de scien-
 tijs speculatiuis acquisitis, igitur
 præter scientias speculatiuas
 acquisitas nullus erit habitus
 in viatore ponendus alius sim-
 pli cetera septem virtutib. Pro-
 batio maioris. Obiectum circa
 quod perfici potest viator, non
 potest esse nisi Deus vel creatura,
 sed circa Deum sufficienter
 perficitur tribus virtutib. theo-
 logicis, & hoc perfectissime quā-
 tum perfici potest, si illi tres ha-
 bitus sint perfectissimi in suo
 genere. circa creaturā vero non
 loquendo de speculatiuis, in-
 tellectus perfectissime perficitur
 per prudentiam, si prudentia sit
 perfectissima, ipsa enim est de
 omni agibili, & quātum ad om-
 nem conditionem agibilis per-
 fectissima notitia. ¶ Similiter,
 quantum ad appetitum perfe-
 ctissime perficitur tribus virtu-
 tibus moralibus, si sint perfe-
 ctissima, quia tam circa alium,
 & appetibile alteri, q̄ circa se, &
 appetib. le sibi, & hoc vel primo,
 & directe, vel secundo propter
 illa prima, & hoc intelligen-
 do de istis quatuor virtutibus
 cardinalibus, q̄ non sint in ali-
 quo vnus habitus numero, qui
 sit sibi vniuersalis temperantia,
 vel vniuersalis iustitia, hoc est
 circa omnia, sed q̄ singula spe-
 cies iustitiæ insunt in ius pro-
 prijs singularibus. ¶ Per tres au-
 tem virtutes theologicas suffi-
 cienter perficitur viator circa
 Deum immediate. ¶ Quia circa
 ipsum, vt immediate cognoscent

dum in via sufficienter perficitur
 fides, quia de Deo in via non po-
 test haberi nisi cognitio fidei,
 sicut dictum est supra in isto
 tertio distinctio. 24. ¶ Circa autem
 ipsum vt diligibilem in se, suffi-
 cienter perficitur charitas. ¶ Et vt
 appetibilem, vt commodum mi-
 hi sufficienter perficitur spes, sicut
 patet in quaestionibus superio-
 ribus de fide, spe, & charitate,
 sed non conuenit viatorem ha-
 bere circa Deum actus ordina-
 tos alios, quā intelligere dili-
 gere ipsum in se, & appetere eū
 mihi, vt bonum meum, ergo.

¶ Cōsimiliter, circa omne aliud
 bonum a Deo, vt circa obiectū
 sufficienter perficitur viator ha-
 bitibus intellectualibus, & appe-
 titiuis. Sed isti habitus intelle-
 ctiui pericientes intellectum
 sunt virtutes intellectuales, &
 illæ sufficienter perficiunt viato-
 rem, quantum possibile est, &
 ad considerandum, & ad syllo-
 gizandum practice, habitus ē
 appetitiui sunt virtutes appeti-
 tiuæ, quæ virtutes sufficienter
 periciunt viatorem ad apperen-
 dum, vel ad diligendum, siue
 in ordine ad se, siue ad aliud.
 Igitur homo perfectus tribus
 virtutibus theologis, & virtu-
 tibus intellectualibus, speculati-
 uis, & practicis, & virtutib. mor-
 talibus ordinantibus ad se, &
 ad alterum, perficitur quan-
 tum potest competere viatori.
 Igitur non v̄ aliqua necessitas
 ponendi aliquos alios habitus
 ab istis, qui sunt virtutes theo-
 logicę intellectuales, & mo-
 rales.

NOTANDVM viterius,
 quod sicut habitus in genere
 qualitatis est quoddam genus
 intermedium, ita habet sub se

A multa intermedia, antequam veniat ad species specialissimas, siue enim primo diuidatur per intellectuale & appetituum, quod videtur probabile, & vterque virtutum horum per acquisitionem, & infusum, siue econuerso, primo per acquisitionem & infusum, & vterque per intellectuale & appetituum, saltim vterque intellectuale acquisitionem diuiditur per speculativum, & practicum, & appetituum acquisitionem in ordine ad se, & ad alterum, acquisitionem autem speculativum diuiditur per reale, & rationis, vel quæ est circa ens reale, vel rationis. Qui autem circa ens reale diuiditur illa diuisione quæ ponitur. 6. met. scilicet mathematicam naturalem, & diuinam, & quodlibet membrum illius diuiditur forte multis diuisionibus, antequam deueniat ad species specialissimas, habitus est practicus acquisitionem diuiditur enim, qui est circa agibile, & in eum qui est circa factibile, & quæ est circa factibile, plures habet diuisiones, antequam deueniatur ad species specialissimas, qui autem est practicus circa agibile diuiditur multiplici diuisione, sicut patebit in quæ de connectione virtutum. siue n. sit scientia practica, siue sit prudentia practica, non est vnica circa omnia agibilia, sicut ibi tangetur. De tota illa diuisione habitus intellectui non accipitur in numero virtutum, nisi vna virtus infusa, quæ est fides, & quoddam genus intermedium, ad multas practicas acquisitiones, quod dicitur prudentia, & sic connumerando species satis communes possunt haberi. scilicet fides, prudentia, & scientia speculatiua. Scientia autem speculatiua, quia non

perficit hominem ad bene operandum, ideo non connumeratur inter virtutes cardinales. minus enim est necessaria homini ad recte viuendum humane, quæ prudentia, & est quæ fides ad recte viuendum pollitia ecclesiæ. appetitiua, & potest poni quatuor, duæ acquisitiones, & duæ infusæ, stando in ipsis speciebus sub habitu appetitiuo infuso, & acquisitione. Sub infuso quidem primo sunt spes, & charitas. Sub acquisitione autem virtus disponens appetituum ad se, & ad alterum, quæ ad alterum vocatur vno nomine communi, quod est iustitia, quæ autem ad seipsum non habet nomen commune, & forte illa est ratio, quare non statuitur in illa numeratione virtutum cardinalium, sed descenditur sub illa ad alias proximas sub eis. Appetituum enim ad seipsum, quædam sunt appetibilia, ex se quæ sunt ex se statim conuenire, & quædam etiam sunt primo fugibilia, quæ, scilicet nata sunt ex se statim disconuenire. Alia sunt appetibilia non primo, & alia non primo fugibilia, sed secundario propter illa primo appetibilia, & primo fugibilia, virtus in communi, quæ disponit circa prima, vocatur temperantia, quæ circa secunda, fortitudo, & prima pertinet ad concupiscibilem, & secunda ad irascibilem. Quorum distinctio, ut aliquantulum videatur, est notandum quod concupiscibile respicit illud, quod ex se natum est esse conueniens, vel disconueniens, ita quod nullo alio posito circa ipsum, nisi sola apprehensione facta, natum est se qui actus delectandi, vel trahendi, siue prosequendi, vel fugiendi.

Ex hoc patere potest vanitas philosophia contra philosophum de diminutione cognitionis suarum diuisionibus. s. c. 2.

Bis diuisionibus, antequam deueniat ad species specialissimas, habitus est practicus acquisitionem diuiditur enim, qui est circa agibile, & in eum qui est circa factibile, & quæ est circa factibile, plures habet diuisiones, antequam deueniatur ad species specialissimas, qui autem est practicus circa agibile diuiditur multiplici diuisione, sicut patebit in quæ de connectione virtutum. siue n. sit scientia practica, siue sit prudentia practica, non est vnica circa omnia agibilia, sicut ibi tangetur. De tota illa diuisione habitus intellectui non accipitur in numero virtutum, nisi vna virtus infusa, quæ est fides, & quoddam genus intermedium, ad multas practicas acquisitiones, quod dicitur prudentia, & sic connumerando species satis communes possunt haberi. scilicet fides, prudentia, & scientia speculatiua. Scientia autem speculatiua, quia non

A disquantum est ex parte eius, ta-
 lia non respicit irascibilis, actus
 enim irascibilis, est irasci, quod
 secundum phi. 2. rhetoricorum
 est appetere vindictam secundū
 rationem apparentem, propter
 apparentem parumpensionem.
 igitur obiectum irascibilis est
 vindicare, vel verius, si hoc est
 actus eius, vindicabile seu puni-
 bile, quod posset dici irasciri-
 um, vel vltiori modo loquē-
 di offendens, quod offendens
 non dicitur statim disconue-
 niens concupiscibili, sed quia
 impedit illud quod est primo
 conueniens appetitui, puta gu-
 statio canis, vt cibum. ideo cō-
 cupiscitur primo, prohibēs au-
 tem cibum, & remouens, offen-
 dit animal concupiscens, obiectum
 igitur irascibilis est tale
 offendens, circa quod irascibi-
 lis habet quoddam nolle, non
 quidem proprie refugientis, si-
 cut concupiscibilis nolens re-
 fugit, sed magis respicientis, siue
 repellentis, quia irascibilis nol-
 lens repellit, non enim concupi-
 scit tantum amouere illud im-
 pediens, sed etiam vltra puni-
 re. quare supra dist. 26 huius. q.
 tamen eius actus est velle vlti-
 ci vel nolle, & obiectum noli-
 tum non punitum est adhuc
 prelens, ideo semper irasci est
 cum tristitia, non tantum cōcu-
 piscibilis, sed etiam cum tristi-
 tia irascibilis, & hoc non, nisi
 tunc, quin irascibilis hēt actum
 imperfectum, quando. i. deside-
 rat vindicare, non vindicat,
 quando autem vindicat,
 tunc actus eius perfectus assimi-
 latus fruitioni ex parte concu-
 piscibilis, & tunc irasci irascibi-
 lis est sine tristitia, immo est cū
 magna dilectione propria se-

cundum Aristo. 2. rheto. Ita viri
 quasi mel. Sicut ergo concupi-
 scibilis indiget ordinari circa
 ea, quæ sunt nata primo appeti,
 ne ea ordinate appetat, sed se-
 cundum moderamen rectæ ra-
 tionis, ita etiam irascibilis indi-
 get moderari per habitum, ne
 immoderate velit propellere,
 offendens, & vltisci de illo, sed
 moderate velit propellere pro-
 pellēda, & nō propellere non p-
 pellēda, habitus autem quo di-
 sponitur ad propellendum pro-
 pellēda, non est nominatus, li-
 cet posset dici bellicositas, vel
 aliquid tale. habitus autē quo
 disponitur ad non repellendum
 repellēda, sed ad sustinendum
 dicitur patientia, & quia diffi-
 cilis est non repellere offendēs,
 quam repellere, ideo patientia
 est nobilissima fortitudo. Iuxta D
 illud poetæ Nobile vincendi ge-
 nus est patientia. vincit enim q-
 patitur. Irascibilis igitur non ha-
 bet pro obiecto arduum, siue
 appetibile, quod est obiectum
 concupiscibilis. sed ipsum offen-
 dens, ita qd actus eius adæqua-
 tus est velle vindicare, vel nolle
 offendens, velle quidem quasi
 imperfectum dum irascitur. an-
 te repulsionem, vel sustinentiā,
 quod assimilatur ei, quod est
 desiderium, ex parte concu-
 piscibilis, & velle vel nolle perfe-
 ctum, quod assimilatur fruitioni
 ni in concupiscibili, bene mo-
 derate repellit vel moderate
 sustinet. Si dicas. quod cuius
 est velle vñū oppositum, ipsius
 est nolle alterum oppositum,
 sed ipsius concupiscibilis est
 velle vñū oppositum. igitur
 ipsius est nolle alterum. Res-
 pondeo, semper qñ irascibilis
 habet actum suū, sunt ibi duo
 nolita,

p. ethi. 6.

rr.

Persue.

Hic ponitur
 quæ-
 dā litera
 longa in
 aliquibus
 originalibus.

▲ nolita, vnum concupiscibilis, & aliud irascibilis, vt in exemplo posito, nolitum concupiscibili, est carere cibo, ex qua nolitione sequitur in concupiscibili tristitia, qua quasi refugit nolitum, & nō repellit, est ēt ibi aliud nolitum. Illud quod aufert cibū, & illud est nolitum ab irascibili, non actū refugitiuo, sed repulsiuo, & dū non actualiter repellitur est tristitia propria irascibilis. Pater autē q̄ ist. dolores. f. irascibilis, & concupiscibilis non sunt idē dolor, quia si offendens illud offeratur sub rōne impossibilis repellendi, erit maior tristitia in concupiscibili, & tñ non erit proprie ira. nullus enim maxime timens irascitur secundum phi. 2. retho. & tamē timens quanto magis timet tanto minorem dolorē hēt ipsius

B concupiscibilis refugientis, qđ timetur, & licet aliqn doleat irascibilis de non posse vindicare, qñ. f. non est ptas vindicandi, tñ de alio dolet concupiscibilis. f. de carentia obiecti concupiti, dolor ēt concupiscibilis sit cū alia mutatione organi in parte sensitiua, qđ dolor irascibilis, qđ ille concupiscibilis est cum restrictione, sicut delectatio opposita sit cum dilatactione, dolor autem irascibilis sit cum celsatione, quæ est accensus sanguinis circa cor. & ex hoc sequitur qđ irascibilis, & concupiscibilis in parte sensitiua habent diuersa organa, quia idem non posset moueri simul diuersis moribus talibus, in parte autē rationali possunt hēc similem distinctionem obiectōrū, sicut in parte sensitiua. Nam voluntati est aliquid primo delectabile, puta bonum sibi conueniens

secundum se, vel conueniens appetitui sensitiuo, cui coniungit in eodem supposito. potest etiā habere voluntas obiectum offendens, & secundum rectā rōnē, & contra rectā rōnē, & respiciere illud, vt offendens actū, nolendi repulsiuo, & imperloso, non tñ est tanta distinctio horum in voluntate quanta est in appetitu sensitiuo, quia voluntas non est organica, nec oportet dicere magis qđ alterum istorū sit vis, & alterum potentia, q̄ econuerso. sed sicut rō distinguit in portionem superiorem, & inferiorem p cōparationem ad obiecta diuersa, & tñ est simpliciter eadem potentia, de vi autē nescio quid oporteat loqui, est. n. verbum superfluum. Idem. n. simpliciter est rō operādi circa ista obiecta distincta superius. f. & inferius (sicut dictū est dist. 16. p. & 24. secundi.) q̄ Eodē ēt modo pōt dici circa primo & secundo delectabilia, vel tristabilia, q̄ ea de potentia vel vis oīno est rō operādi. Nam potētia est illud, quod potens est potēs, & quo potens est fortis, in spiritualib. ēt idem est esse potētem, & fortē non erit igitur hic distinctio, nisi ex parte obiectōrū in quæ tendit, sicut si diceremus intellectum distingui in principia, & conclusiones, inquantū tendit in conclusiones p principia, sed pp talem distinctionem principiorum, & cōclusionum, nullus distinguit intellectū, nec in potentia, nec in vires.

HIS SUPPOSITIS de irascibili, & concupiscibili, redeo ad virtutes, & dico qđ proprius habitus perfectius concupiscibilis est temperantia, & proprius perfectius irascibilis est fortitudo

a. l. de sensu.
fo.

A fortitudo in communi, & hoc loquendo de habitibus acquisitis & non infusis, ambæ autem infusæ perficiunt concupiscibile, quia Deus quem habet pro obiecto est tantum volibilis, & non nobilis. Et si utraque istarum specierum intermediarum tam .i. fortitudo, quam temperantia, possint subdividi, tñ in connumeracione virtutum cardinalium remanent indivisæ. secundum hoc cigitur in connumeracione omnium virtutum sunt tres theologicæ, & quatuor cardinales. De theologicis habetur ab Apostolo .i. Corin. 13. De moralibus. Sap. 8. Iste numerus septennarius simpliciter perficit viatorem, ita q̄ fm gradus istarum in specie sua, est ipse perfectus. secundum enim q̄ ite sunt intensiores, & remissiores, fm hoc est magis vel minus perfectus, & si sint intensissimæ, quantum possunt esse in via, est homo simpliciter perfectus, quantum potest esse in via, non curando modo de ista perfectione, q̄ habetur per virtutes speculativas acquisitas, quæ prius exclusæ sunt. Per istas quippe septem virtutes intelligendo de eis & de speciebus earum necessarijs, per se de quibus postea dicitur, si sunt in se perfectissime, est hō simpliciter perfectissimus, & circa se Deum in se, & circa omnia alia et etiam a Deo, vt intelligibilia ratione, & in practica, & vt appetibilia, vel si prius, i. bi vel alteri, & hoc in ordine ad se, circa se in quem possunt virtutes acquisitæ ex se, vel in ordine ad finem vitium, in quem possunt virtutes acquisitæ cum charitate. Vltimus ad videndum de beatitudinibus, donis, & fructibus. Notandum est quod, tres

virtutes morales acquisitæ .i. fortitudo, temperantia, & iustitia, sunt genera intermedia. Nam prima concupiscibilia videntur esse duo. i. honor & voluptas, vel delectatio striete sumpta. aliter ponitur, q̄ primo bonum est conueniens, & hoc vel honestū, vel delectabile, siue ēt vtile. Sed vtile non potest esse primo motuum ad concupiscendum, quia non concupiscitur, nisi in ordine ad aliud. Idem concludit illud primæ Ioan. 2. Omne quod est in mundo &c. Nam concupiscencia oculorum, quæ respicit diuitias, non potest esse prima, loquendo de diuitiis inquantum sunt bonum vtile, & non delectabile, q̄ si loquamur de diuitiis, inquantum sunt pulchre, hoc est inquantum sunt bonum delectabile, sic possunt primo concupisci sicut aliud pulchrum visibile, ita q̄ prima concupiscibilia (vt dictum est) a natura rationali sunt honor & delectatio striete sumpta. Igitur primæ species temperantiæ q̄ moderatur circa concupiscibilia erunt due, quæ q̄ moderat circa honores, & humilitas, q̄ circa voluptates retinet nomen generis. & quot pñt esse voluptates distinctæ, circa quas voluntas moderat, tot pñt esse species illius temperantiæ, quæ moderatur ipsas voluptates, puta altera circa gustabilia, altera circa tangibilia, nec solū de voluptatibus sensitiuis, quibus delectatur voluntas coniuncta, sed et de voluptatibus propriis ipsi voluntati, vt volūtas est. Vnde voluntas angeli pōt appetere bonū delectabile, licet non habeat appetitū sensitiuū coniunctū. Et q̄ ille temperantiæ distinguant. probat quia circa

D.

Metina
horum
quod
per se
in se
et circa
et etiam
a Deo
et in
practica
et vt
appetibilia
vel si
prius
i. bi
vel alteri
& hoc
in ordine
ad se
circa se
in quem
possunt
virtutes
acquisitæ
ex se
vel in
ordine
ad finem
vitium
in quem
possunt
virtutes
acquisitæ
cum
charitate
Vltimus
ad videndum
de
beatitudinibus
donis
& fructibus
Notandum
est quod
tres

A circa aliqua pōt esse summa delectatio, circa alia nulla, pōt n. esse aliq's rēperatus simpliciter circa venerea, vt volēs vti tñ sua, vel simpliciter nolēs vti, & intēperatus circa gustabilia, volens comedere nō comedēda, vel nō lens comedere comedēda pōt ēt aliquis esse temperatus circa sensibilia, & intemperatus circa speculabilia, puta si volūtas sua delectetur in hoc, q' intellectus summe speculat' intelligibilia, quorū speculatio nō est multū vtilis s'm sē, hęc delectatio ē immoderata & moderāda. Quę autē sunt species fortitudinis, nō oportet ad propositū ita explicare, quia nō tangit inter alia, nisi fortitudo in se, vel patiētia, quę (vt dictū est) est nobilissima fortitudo, quę nō repellit repellenda, ita q' pati est quoddā pmittere, & sic diceret de pmissione q' sit actus positivus velle, s. vel nolle, vel fortē nihil velle, vel nō impedire, ita diceretur qualis actus sit pati in voluntate respectu terribilis. ¶ Iustitia vero subdividenda est propter ea quę sequuntur. Vbi sciendum est, q' in ordine ad alterum, potest aliq's primo recte se habere, cōicādo se illi quantum potest se cōicare, vel cōicando illi aliqd aliud. virtus inclinans ad primum est amicitia, qua q's dat seipsum proximo, quantum potest se dare & in quantum potest proximus habere eū. ¶ Et hęc pfectissima virtus moralis, q'a tota iustitia est perfectior his quę sunt ad seipsum, & hęc est pfectissima iustitia. ¶ Si autem communicet sibi alterum, aut igitur bona extrinseca, aut intrinseca pertinentia ad vīctum humanum. ¶ De bonis extrinsecis quę indigent ho-

mines cōmutare dī iustitia cōmutatiua, & hęc frequenter dī iustitia pro tanto, quia ea ei cōmutatur aliquid equivalens. Si autē cōmunicet sibi aliud necessarium adiunctum, aut igitur regimen, & hoc conuenit p'cedenti, & hęc species iustitię est imminata, posset tamen dici p'cedētia, vt dē denominatio iusta, aut al. cōicat ei subiectionem iustam, & hęc denominatur a subiecto, & pōt vocari obedientia. ¶ His intellectus, dico, q' beatitudines quas ponit Saluator Mat. s. sunt idem habitus cū habitibus virtutum. Tamen aliqñ nominant species speciales virtutum, q' sumantur in numero illo leprennario virtutum prius assignato. ¶ Duas quidem species temperantia enumerat Saluator inter beatitudines. ¶ Scilicet humilitatē, quę moderatur circa primum delectabile, s. honorem, & hanc exprimit ibi. Beati pauperes spiritu, vbi s'm Aug. rē dī intelliguntur pauperes spīritu, redī, ac tinentes Deū, nō habentes inflātē spīritū. ¶ Aliā species moderatē voluptates in cōi se exprimit illud Beati mundo corde, de &c. Mūditiā enim cordis est immunitas voluntatis ab omni inordinata affectione, vel delectatione, tā rōne sui, q' rōne appetitū sensitiuorū, quibus cōiigitur fortitudinem exprimit in sua specie perfectima ibi. Beati qui persecutionem patiuntur p' iustitiā. ¶ Iustitię exprimit tres species. ¶ Vnā quidem quę est in cōicādo seipsum p amicitia, & hanc exprimit cum dicit. Beati mites. Quis enim amicitia plus sit q' benenolētia s'm philo sophū. s. Ethy. Quoniā amicitia est non latens in contra p'p'is, &

A & beneuolentia plus sit, q̄ mi-
 ritas, quia mites sunt qui non
 offendunt, nec resistunt in ma-
 lo. tñ hoc minimū, qđ est quasi
 infimū in amicitia exprimit il-
 lam, quā quis communicat se p̄
 ximo. ¶ Aliam speciem quā di-
 uiditur in dominationē iustā,
 & obediētiā exprimit illud.
 Beati pacifici pax quippe seruāt
 in hoc, qđ p̄sides recte regit, &
 subditus recte obedit. ¶ Tertiā
 speciem iustitię, quā est quan-
 tū ad exteriora communican-
 da exprimit ibi. Beati misericor-
 des, nullo enim alio mō potest
 aliquis esse perfecte dispositus
 circa exteriora communicanda
 proximo qđ per misericordiam
 misericors enim comunicat nō
 vt reheat, nec vt prius rebene-
 ficatus ab eo cui comunicat
 liberalis quidem & si commu-
 nicet amico, potest tamen esse
 aliqua liberalitas inferior q̄ mi-
 sericordia, & ita liberalitas est
 imperfectior species iustitię q̄
 misericordia. Hanc aut iustitiā
 quę est circa temporalia cōicā
 da exprobat saluator Lucę. 8.
 Cum facis conuiuium. ¶ Sic igi-
 tur habemus tres virtutes mora-
 les expressas in se vel in suis spe-
 ciebus. ¶ Duas autem theologi-
 cas exprimit. ¶ Charitatem ibi.
 Beati qui esuriunt & sitiunt ius-
 titiam. Esurire quidem non
 etiam sine misericordia, sed ha-
 bitus quo elicitur est charitas,
 propriissimū enim charitas
 vix est habitus, quo esurimus
 iustitiam, & diligimus Deum
 in se, quod est vera iustitia. ¶ Spē
 exprimit per illud. Beati qui
 lugent. Luctus enim est habi-
 tus desiderandi illud. Sic ita-
 que in octo beatitudinibus duę
 exprimuntur virtutes appetiti-

uę theologicę. & tres morales. C
 fortitudo in se, & temperantia
 in duabus speciebus, & iustitia
 in tribus speciebus, duę autem
 virtutes intellectuales, vna ac-
 quisiua vt prudentia, & alia in-
 fusa vt fides, quę non exprimun-
 tur in se nec in suis speciebus, sa-
 tis dantur intelligi per appeti-
 tinas, quia non est voluntas op-
 time disposita sine virtute cor-
 respondente in intellectu. ¶ De
 bonis dico qđ ibi enumerantur
 quatuor virtutes cardinales. Pru-
 dentia, per donum consilij, pru-
 dentia enim est habitus consi-
 liatiuus, quia est habitus recte
 syllogizandi practice, & tale syl-
 logizare est consiliari. vnde ha-
 bitus quo quis est consiliatiuus
 est prudentia. ¶ Fortitudo ex-
 primitur suo nomine inter do-
 na. ¶ Timor autem est species
 temperantię, idem enim est om-
 nino timor quod humilitas, li-
 cet alio nomine nominetur, si-
 cut patere potest per Aug. super
 illud Matth. 5. Beati pauperes
 spiritu. Frequenter enim nume-
 rantur nō nominibus proprijs.
 qđ ideo scriptura frequenter cō-
 mendat timorem. vnde illud.
 Initium sapientię timor domi-
 ni. Nihil aliud est nisi humilitas
 quę est principium virtutum. ¶ *premer. 1.*
 ¶ Et cum inter dona ponit pie-
 tas hic est quę apud saluatorem
 vocatur misericordia, & ista est
 species iustitię. ¶ Exprimuntur
 ergo inter dona quatuor virtu-
 tes cardinales, duę quidē vt pru-
 dentia per consilium, fortitudo
 proprie nomine suo. Duę autē
 alię non sub rōne illarum spē-
 rū intermediarū, quę enumeran-
 tur in illo alio septennario, sed
 quibusdā spēbus earū, puta tē-
 perantiā in timore & iustitiā in
 pie-

¶ *Esley.*

D

¶ *premer. 1.*¶ *Eccle. 1. 4.*¶ *In malis*¶ *animi*¶ *intermediarū*¶ *quę enumeran-*¶ *tur in illo alio*¶ *septennario, sed*¶ *quibusdā spēbus*¶ *earū, puta tē-*¶ *perantiā in timore*¶ *& iustitiā in*¶ *pie-*

A pietate. ¶ Duæ infuse exprimuntur ibi. Charitas quidem p spiritum sapientiæ. Vniuersaliter enim quando in scriptura commendatur sapientia, vt Beatus vir qui in sapientia morabitur, & huiusmodi. ibi sapientia est charitas, est enim habitus quo sapit habenti illud obiectum qd est in se sapiendum, quo placet mihi bonum eius in se, & illud volo mihi. ¶ Per alia duo dona, intellectum & scientiam, exprimitur fides infusa, in q illa duo non circuloquuntur duos habitus, sed vnum tantum secundum perfectum & imperfectum, & vnus potest dari sine alio, sed non e conuerso. potest enim intellectus dici fides imperfecta, quæ est notitia articulorū primorum, & scientia fides perfecta, quæ est explicita notitia de articulis, sicut in scibilibus naturalibus intellectus dicitur esse principij, & scientia conclusio- nis. ¶ Spes autem explicite non enumeratur hic. sed datur intellectui per charitatem, quæ est sapientia. Sapientia enim est qua sapit mihi Deus in se, & qua sapit mihi, vt bonum. nam qui sapit, & saporem in se approbat & sibi appetit. ¶ De fructibus dico, q quidem illorum sunt virtutes secundum illam regulam, secundum quam enumeratæ sunt in illo septenario. Quædam autem sunt species virtutū ibi dē enumeratū, quædam nec sic, nec sic, sed delectationes consequentes actus, verbi gratia. charitas exprimitur ibi proprio nomine, & similiter fides, spes aut in hoc, q dicitur longanimitas, vnde legitur de patriarchis: Longanimes in spe, quasi in longū animose expectantes. ¶ Virtutes

morales exprimuntur ibi. ¶ Fortitudo quidem in patientia. Iustitia in sua specie, q est misericordia. in hoc quod dicitur bonitas sicut communiter dicitur bonus qui communicat se proximis. ¶ Et in alia specie quæ est amicitia, exprimitur ibi benignitas, quæ est quasi beneuolentia, & bona igneitas. ¶ In tertia specie, quæ pertinet ad regimen, vel ad subiectionem ibi. Mansuetudo, vel specialiter exprimitur ibi obedientia. Mā suetus enim est q exequitur iniuncta sine murmure. ¶ Temperantia exprimitur in duobus speciebus suis, in continentia & castitate. Si placeat dicere continentiam, circa alia delectabilia, & circa venerea castitatē, vel potest poni vna species temperantia, vt continentia dicatur vna species, & castitas circa quæcunque delectabilia, quomodo philosophus. 7. Ethy. ponit castitatem esse quendam gradum in qualibet virtute. ¶ Prudentia exprimitur per modeliam. Modestus enim est qui modum debiti tenet in agendo, & prudentiæ est inuenire modum in actione, & præfigere, & terminare. ¶ Sic igitur habemus tres virtutes in se. fortitudinem in patientia, iustitiam in tribus speciebus, temperantiam in vna specie, vel duabus, prudentiam in vna specie, & ita omnes virtutes tam intellectuales, quam morales. Alia quædam enumerantur ibi, quæ sunt delectationes concomitantes, vel consequentes actum, vt gaudium, quod proprie est delectatio in voluntate, & pax, quæ est securitas habendi obiectum sine repugnantia. ¶ Sic igitur patet, q in sustinendo septem virtutes sufficientes

In legendam
a om nū
san Furio.

A ter perficere hominem in via in se, vel in suis speciebus, nō erūt necessarij alij habitus, qui nec sint illi, nec species earum, nec numerātur alij in donis, nec beatitudinibus, nec in fructibus.

Et licet numerus sit alius explicitus beatitudinum & donorū, hoc est, quia aliquę species illarum septem virtutum aliter exprimiuntur hic, quā ibi, & nō quia sint alij habitus, qui non sunt illarum virtutum species.

Si etiam tantum ponderaretur scriptura, q̄ ponit alicubi octonarium, alicubi septennarium, ut oporteret eos distinguere, ut diversos habitus, quare igitur non ponuntur distincti habitus illi, de quibus facit mentionem apostolus. 1. cor. 12. ubi ponitur nouenarius ab illis, quos enumerat Petrus, ministrate in fide

vestra virtutem &c. Frequenter igitur scriptura eadem realiter exprimens, exprimit sub alijs verbis, nunc omittens quādā, nūc alibi explicans, sic omitta.

AD ARGVMENTVM in oppositum pater, quia, & si numerus non sit idem hoc nō est habituum ab habitibus, sed specierum intermediarū vel specialissimarum, contentarū sub istis sunt alij numeri, vel si omittuntur aliquę illarum alicubi, & alicubi non numerata tamen hic, & ibi sunt eadem, ut declaratum est. Ad illud philosophi de virtute heroica, quod adducitur pro opinione prima, dico q̄ in omni bonitate assignat quatuor gradus, qui sunt eiusdem habitus in species s. perseverantiam, continentiam, temperantiam, & heroicam. Perfectissima igitur virtus in eadem specie manens est heroica, & sic metaphorice

loquuntur aliqui, q̄ perficit modo inhumano, quia. s. non est cōmuniter hominis ad illud gradum, licet eiusdem speciei attinere. Et quod adducitur per oppositum de bestialitate, posset similiter dici, q̄ esset excessus in eadem specie vitij. Sed melius potest dici alterius speciei, quia circa aliud obiectum, sed ex hoc non sequitur propositum, quia circa multa contingit errare, & vitiose agere, sed circa tantum vnum. s. perfecte circumstantionatum, contingit recte agere rectius, & rectissime, licet igitur bestialitas sit alius habitus communi vitio humano, qui est circa aliud obiectum, nō sequitur heroicam esse alterius speciei a virtute humana, quia circa idem obiectum ordinat, sed excellentius, nec est manifestum hanc excellentiam non posse esse per alium gradum, eiusdem speciei.

POST PRÆMISSA DILIGENTER CONSIDERANDVM EST &c.

DISTIN. XXXV.

QVAESTIO VNICA.

Utrum sapientia, scientia, intellectus, & consilium sint habitus intellectuales.

IN ea istam 35. distinctionem in qua magister agit de donis comparando vñ ad aliud. Queritur, utrum sapientia, scientia, intellectus, & consilium sint habitus intellectuales.

S O-

26. r.